

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Okudukları Üniversite ve Bölüm Tercihlerinin Planlı Davranış Teorisi Bağlamında İncelenmesi

Öğr. Gör. Murat TEKBALKAN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Havza Meslek Yüksekokulu, Samsun, e-posta: murat.tekbalkan@omu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5581-1500>

Öğr. Gör. Dr. Mehmet Ali ZENGİN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Havza Meslek Yüksekokulu, Samsun, e-posta: mehmetali.zengin@omu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6718-3364>

Öz

Gerçekleştirilen çalışmanın amacı öğrencilerin üniversite ve bölüm tercihlerini planlı davranış teorisi çerçevesinde incelemektir. Bu doğrultuda meslek yüksekokulu öğrencilerinin yüksekokul ve bölümü tercih etme niyetleri üzerinde algılanan davranışsal kontrolün, öznel normların ve tutumların ne kadar etkili olduğu incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin Havza Meslek Yüksekokulu ve Samsun Meslek Yüksekokulu öğrencilerine uygulanan anketlerin 410'u değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.0 ve AMOS istatistik paket programları ile analiz edilmiştir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda öğrencilerin üniversite ve bölüm seçmede gösterdikleri davranışsal niyetlerinin özellikle öznel normlardan etkilendiği ortaya konulmuştur. Bununla beraber öğrencilerden alınan demografik özelliklerden öğrencilerin üniversite tercih niyeti ortalamalarının sadece okudukları programa göre farklılaştığı diğer demografik özelliklere göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Planlı Davranış Teorisi, Meslek Yüksekokulu, Üniversite Öğrencileri, Üniversite Tercihleri.

Makale Gönderme Tarihi: 30.10.2022

Makale Kabul Tarihi: 18.12.2022

Önerilen Atıf:

Tekbalkan, M. ve Zengin, M. A. (2022). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Okudukları Üniversite ve Bölüm Tercihlerinin Planlı Davranış Teorisi Bağlamında İncelenmesi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(12): 1714-1732.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2022, 5(12): 1714-1732. DOI:[10.26677/TR1010.2022.1155](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1155)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

**Investigation of Vocational School Students' University and Department
Preferences in the Context of Planned Behavior Theory**

Lecturer Murat TEKBALKAN, Ondokuz Mayıs University, Havza Vocational School, Samsun, e-mail: murat.tekbalkan@omu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5581-1500>

Dr. Mehmet Ali ZENGİN, Ondokuz Mayıs University, Havza Vocational School, Samsun, e-mail: mehmetali.zengin@omu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6718-3364>

Abstract

The aim of the study is to examine the university and department preferences of the students within the framework of the theory of planned behavior. In this direction, the effect of perceived behavioral control, subjective norms and attitudes on vocational school students' intention to choose college and department was examined. Relational survey method, one of the quantitative research methods, was used in the research. Within the scope of the research, 410 of the questionnaires applied to the students of Ondokuz Mayıs University's Havza Vocational School and Samsun Vocational School were evaluated. The obtained data were analyzed with SPSS 22.0 and AMOS statistical package programs. As a result of the analyzes carried out, it was revealed that the behavioral intentions of the students in choosing a university and a department were especially affected by subjective norms. On the other hand, it was determined that the average of the students' university preference intention from the demographic characteristics obtained from the students differed only according to the program they studied, and there was no statistically significant difference according to the other demographic characteristics.

Keywords: Planned Behavior Theory, Vocational School, University Students, University Preferences.

Received: 30.10.2022

Accepted: 18.12.2022

Suggested Citation:

Tekbalkan, M. and Zengin, M. A. (2022). Investigation of Vocational School Students' University and Department Preferences in the Context of Planned Behavior Theory, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(12): 1714-1732.

GİRİŞ

Gelişen ve değişen dünyada bireylerin nitelikleri her geçen gün önemini korumaktadır. Toplumun her düzeyinde bireylerin sahip oldukları bilgi birikimleri ve bu bilgileri uygulama durumları, onların yaşam koşullarını etkileyen faktörlerden bazılarıdır. Bireyler aldıkları eğitim ve uygulama becerileri ile hayatını ikame edecek iş ve uğraş bulmaktadırlar. İyi yetişmiş nitelikli iş gücüne olan talep, sadece gelişmiş ülkelerde değil tüm dünyada artmaktadır (Gavcar vd., 2005: 22).

Bireyin yaşantısına yön verdiği en önemli aşamalardan biri, meslek seçim sürecidir. Meslek seçimi, aynı zamanda bireyin çalışma ve yaşam biçimini de seçmesi anlamına gelmektedir (Sarıkaya ve Khorshid, 2009: 394). Bu bağlamda bireylerin daha bilinçli meslek seçimi yapmak için gerekli çabayı göstermeleri gerekmektedir. Üniversitenin bilinirliğinin (marka değerinin) yüksek olması öğrenciler tarafından seçimini etkileyecektir (Yılmaz vd., 2017: 182). Meslek seçim tercihinin doğru olduğunu gösteren önemli kanıtlardan birisi, bireyin ilgi ve yeteneklerine uygun eğitim aldığı üniversite ve bölümün seçmesidir (Akman, 1992: 126).

Üniversiteler bireylerin meslek kazanmalarına yardımcı olan önemli kurumlardan birisidir. Üniversiteler içerisinde yer alan meslek yüksekokulları, mesleki eğitim kurumları içerisinde önemli bir yere sahip olmakla birlikte, bireylerin meslek edinmelerinde de önemli rol oynamaktadır. Dört yarıyılık eğitim-öğretim veren meslek yüksekokulları gerek imalat gerekse hizmet endüstrilerinin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara eleman yetiştirilmesi konusunda önemli bir rol oynamaktadır (Tekbalkan, 2019:580). Meslek yüksekokullarında 5. seviye meslek elemanı yetiştirilir ve mezun olan öğrenciler meslek elemanı ya da tekniker olarak çalışmaya başlarlar (Özgüler vd., 2013: 40). Özellikle sektörlerin ara / uygulayıcı eleman ihtiyacını karşılamada meslek yüksekokullarının önemli misyonu bulunmaktadır.

Literatür incelendiğinde planlı davranış teorisi ile ilgili birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu, herhangi bir davranışı öngörmek ve tahmin etmek için yapılmıştır. Özellikle üniversite ve bölüm tercihlerini planlı davranış teorisi çerçevesinde inceleyen sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Cheon vd., 2012; De Leeuw vd., 2015; Tagoe ve Abakah, 2014). Literatüre bu anlamda katkı sağlamak üzere planlanan bu çalışmada; meslek yüksekokulu öğrencilerinin planlı davranış teorisi (PDT) kapsamında üniversite tercih etme niyetleri üzerinde öznel normların, tutumların ve algılanan davranışsal kontrolün ne kadar etkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

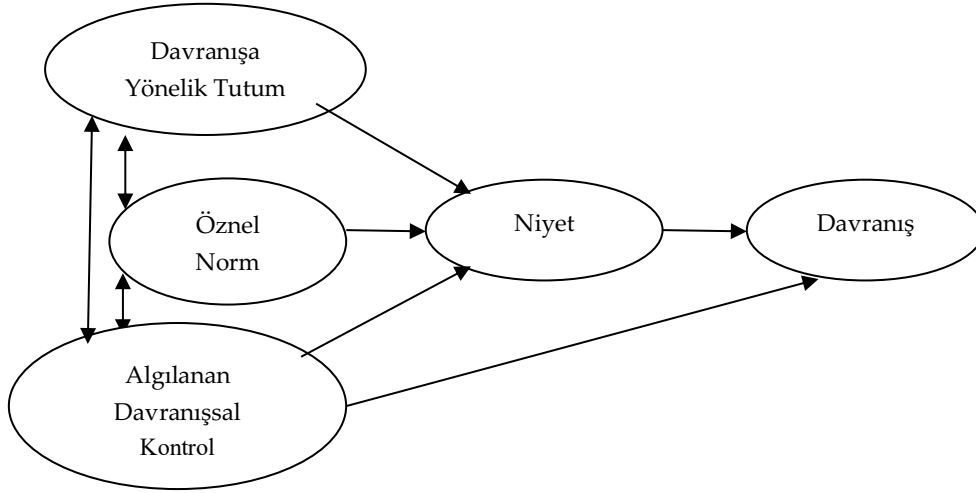
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Planlı Davranış Teorisi

Planlı davranış teorisi, sosyal psikolojide gerekçeli eylem teorisinin bir uzantısı olmakla birlikte, genel olarak farklı disiplinler kapsamında ele alınan davranışların açıklanmasında kullanılmaktadır. PDT'nin merkezinde bireylerin rasyonel kararlar almak için bilgilere sistematik olarak ulaşması anlayışı bulunmaktadır. PDT belirli bir hedef davranışın en yakın belirleyicisinin, bireyin bunu yapma niyeti olduğunu öne sürer. Bireyin niyetinin, davranışa yönelik tutumları, kişisel normları ve davranışı gerçekleştirme yeterliliğine göre şekillendiğini vurgulamaktadır (Turan, 2011: 131). PDT'ye göre, niyet, bireyin gelecekte davranışa katılmak için ne kadar çaba sarf etmeye hazır olduğunu yansıtan motivasyonel bir yapıdır (Ajzen, 1991; Cheng vd., 2006).

PDT, bireylerin davranışını gerçekleştirme niyetinin sadece özgür iradeleri ile değil aynı zamanda tutumları, öznel normları ve algılanan davranışsal kontrolü tarafından da etkilendiğini ve bu doğrultuda davranışın oluştuğunu belirtmektedir (Ajzen, 2015). Dolayısıyla bu teoriye göre, bir

davranışın asıl belirleyicisi kişinin niyetidir. Bireyin davranışı gerçekleştirme niyeti ne kadar yüksekse davranışın gerçekleşme olasılığı da o kadar yüksektir (Korkmaz ve Sertoğlu, 2013: 133). Diğer bir ifade ile bireyin davranışta bulunması niyetine bağlıdır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Şekil 1’de Ajzen (1991) tarafından ortaya atılan planlı davranış teorisi kapsamında bireylerin davranışlarının oluşmasına etki eden alt faktörler gösterilmiştir.

Şekil 1. Planlı Davranış Teorisi

Kaynak: Ajzen,1991:182

Davranışa Yönelik Niyet: Davranışsal niyetler, bireylerin ne şekilde davranacaklarına yön veren talimatlar olup davranışın gücünü ve yönünü kapsamaktadır. Bununla birlikte davranışsal niyet, bireyin davranışı gerçekleştirmek için hazır olduğunu göstermektedir (Sheeran, 2011: 2). Ajzen’e (1991) göre niyetler bireylerin belli bir doğrultudaki eylem kararlarıdır. PDT bireylerin niyetlerinin bir davranışın gerçekleşmesinde merkezi bir unsur olduğunu ve bir davranış etkilemede önemli güdeleyici unsurları barındırdığını savunmaktadır.

Davranışa Yönelik Tutum: İnsanların davranışlarını etkileyen birçok faktör vardır. Davranışı etkileyen en önemli öğelerden biri tutumdur. Tutum, niyetin en önemli belirleyicilerinden biridir (Korkmaz ve Sertoğlu, 2013:130). Tutum; bireyin davranışları sırasında gerçekleştirdikleri değerlendirmeler olarak tanımlanmaktadır (Turan, 2011: 132). Diğer bir tanıma göre tutum; bir davranışı gerçekleştirmenin algılanan sonuçlarına ilişkin inançların bir işlevi ve bu sonuçların kişisel değerlendirmesidir (Maddux vd., 1995). Bireylerin davranışa yönelik tutumları “davranışın sonuçlarıyla ilgili düşünceler” ve “olası sonuçların değerlendirilmesi” tarafından etkilenmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2018: 141). Birey davranış ile ilgili pek çok davranışsal inanca sahip olabilir. Fakat bu inançların sadece kısıtlı bir bölümüne zihinde ulaşılabilir. Zihinde ulaşılabilen bu inançlar davranışsal tutumun temel belirleyicileridir (Akıncı ve Kıymalıoğlu, 2018: 390). PDT’ye göre, davranış gerçekleştirme niyetinin yüksekliği öznel normların ve tutumun olumlu olmasına ve algılanan kontrolünde büyük olmasına bağlıdır (Ajzen, 2015).

Öznel Norm: PTY’ye göre niyetin oluşmasında önemli olan bir diğer faktör öznel normdur. Öznel norm, bireylerin belirli bir davranışı gerçekleştirmeleri durumunda referans grupları tarafından nasıl görüleceği konusundaki inançlarını ortaya çıkarır (Al-Swidi vd., 2014: 1565). Bu doğrultuda Ajzen (1991) öznel normu, bireyin bir davranışı gerçekleştirmesi veya gerçekleştirmemesi için

algıladığı sosyal baskı olarak tanımlamıştır. Öznel norm; kabul görmüş inanç, düşünce ve davranışları da ifade etmektedir (Özer ve Yılmaz, 2010: 37).

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, tutumun öznel normlarla önemli ölçüde ilişkili olduğu görülmüştür. Chang (1998), Shimp ve Kavas (1984), Vallerand vd., (1992) ve Tarkiainen ve Sundqvist (2005) çalışmalarında öznel normlar ile davranışa yönelik tutum arasında önemli bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Algılanan Davranışsal Kontrol (ADK): Bireyin davranışı gerçekleştirme yeterliliğini ve yeteneğini algılamasını ifade etmektedir (Ajzen, 1991). Birey imkan ve kaynaklarının ne kadar fazla olduğunu düşünürse o kadar daha az engel algılamakta ve davranışsal kontrol düzeyi de o kadar fazla olmaktadır (Akıncı ve Kıymalıoğlu, 2018: 398). Algılanan davranışsal kontrol ögesi ile vurgulanmak istenen, bazı davranışların diğerlerine göre daha çok kontrol altında olduğudur (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2018: 141). Diğer bir ifade ile ADK; bireyin davranışı gerçekleştirmesinin algılanış kolaylığını veya zorluğunu ifade eder ve geçmiş deneyimler ile birlikte engelleri de vurguladığı varsayılır (Ajzen, 1991: 2002).

Meslek ve Üniversite Seçimi

Birey; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçimi yaptığı takdirde başarılı, verimli ve mutlu olacaktır. Kişisel özelliklerini dikkate almadan rastgele yapılan meslek seçiminde bireyin mutlu, verimli ve başarılı olma olasılığı çok zayıftır. Bu doğrultuda birey, mesleğini seçerken hem bireysel yeteneklerini hem de seçeceği mesleğin gerekliliklerini çok iyi bilmeli ve bunların birbirleri ile uyumlu olması gerekmektedir (Sarıkaya ve Khorshud, 2009: 402).

Kişilerin meslek seçimine birçok faktör etki etmektedir. Kişinin sosyo-demografik özellikleri, yetenek ve ilgisi, iş avantajları, aile, arkadaş, öğretmen gibi yakın çevresi, ekonomik kazanç, mesleğin sosyal statüsü, kariyer imkanları gibi çeşitli faktörler meslek seçiminde rol oynamaktadır (Dinç, 2008: 94).

Yapılan araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin üniversite seçiminde; mezuniyet sonrasında iş imkanları, aile isteği, ekonomik durum, sosyal statü, arkadaş grubu (Çelik ve Üzmez, 2014: 96), coğrafi konum, öğrenim ve barınma (yurt) ücretleri, hayat pahalılığı, sosyal ve kültürel yaşam kalitesi gibi faktörler etkili olmaktadır (Pekkaya ve Çolak, 2013: 812). Bireyin yaşadığı yerleşim yerinin köy, kasaba, ilçe veya şehir merkezi olması, onun eğitimle ilgili beklenti ve tutumlarını değiştirmektedir (Sarıkaya, 2010: 485). Yapılan araştırmalarda üniversitede öğrenim gören öğrencilerin fakülte/bölüm tercih etme sebepleri arasında ilk sırada bireysel etmelerin yer aldığı, bunu sırasıyla sosyal, ekonomik ve şans etmenlerinin takip ettiğini söylemek mümkündür (Kepir ve Owen Korkut, 2011). Başka bir çalışmada birçok öğrenci, üniversite yerleştirme puanının ancak okuduğu bölüme yettiği veya sırf üniversite okumak amacıyla yerleşebileceği herhangi bir bölümü seçtiğini belirtmişlerdir (Ateş ve Kılınç, 2013: 60). Akar (2012)'ın yapmış olduğu araştırmada; öğrencilerin bir üniversiteyi tercih etmelerini etkileyen en önemli unsurların akademik saygınlık, üniversitenin yeri (konumu) ve üniversitenin sahip olduğu bilgi kaynakları olduğunu belirtmiştir. Genel olarak üniversite öğrencilerinin bölüm tercihlerinde birçok faktörün etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tagoe ve Abakah (2014) Gana üniversitesi uzaktan eğitim öğrencilerinin mobil öğrenmeye yönelik algılarını planlı davranış teorisi kapsamında araştırdıkları çalışmalarında tutum, öznel norm ve davranışsal kontrolün öğrencilerin mobil öğrenmeyi benimseme niyetlerini etkilediğini belirtmişlerdir.

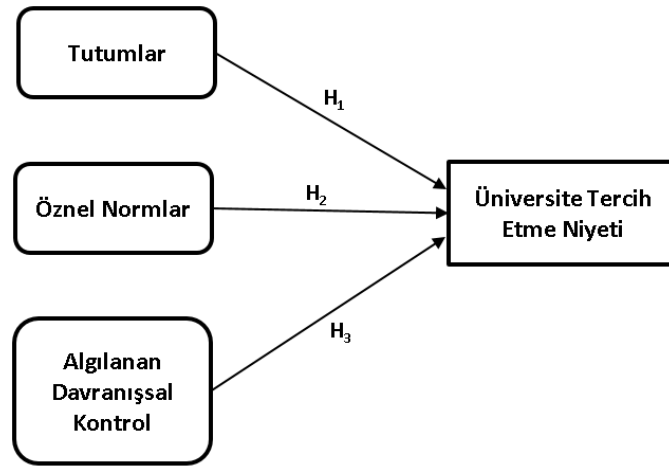
Cheon vd., (2012) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin yüksek öğretimde mobil öğrenmeye yönelik algılarının mevcut durumunu araştırmışlardır. Sonuç olarak tutum, öznel norm ve davranışsal kontrolün öğrencilerin mobil öğrenmeyi benimseme niyetlerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Literatürden elde edilen bilgiler doğrultusunda geliştirilen araştırmanın modeli, hipotezleri, bulguları ve sonuçları aşağıda verilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Şekil 2’de Ajzen (1991) tarafından ortaya atılan planlı davranış teorisi kapsamında oluşturulan araştırma modeli ve hipotezleri verilmiştir.

Şekil 2. Araştırma Modeli ve Hipotezleri

Ayrıca çalışmada araştırma modeli doğrultusunda aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

H₁: Öğrencilerin üniversitelere yönelik tutumlarının üniversite tercih etme niyetleri üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır.

H₂: Öğrencilerin üniversitelere yönelik öznel normlarının üniversite tercih etme niyetleri üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır.

H₃: Öğrencilerin üniversitelere yönelik algıladıkları davranışsal kontrollerinin üniversite tercih etme niyetleri üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır.

Evren ve Örneklem

Türkiye’deki üniversitelerin hemen hemen hepsinde önlisans düzeyinde eğitim verilmektedir. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) 2021 verilerine göre; Türkiye’de toplam 204 üniversitede 1019 meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Bu meslek yüksekokullarının 906’sı devlet üniversiteleri bünyesinde bulunmaktadır. Meslek yüksekokullarında okuyan toplam öğrenci sayısı 3.114.623’tür (www.istatistik.yok.gov.tr). Orta Karadeniz Bölgesinin en eski ve en fazla öğrencisi bulunan Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde toplam 12 meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Bu

meslek yüksekokullarında toplam 11.559 (8.552 birinci öğretim, 3.401 ikinci öğretim ve 1.747 uzaktan eğitim) öğrenci bulunmaktadır. Çalışmanın evrenini 3.119 öğrencisi bulunan Samsun Meslek Yüksekokulu ve 1.439 öğrencisi bulunan Havza Meslek Yüksekokulu oluşturmaktadır. Ancak çalışmaya uzaktan eğitim programlarında okuyan öğrenciler (1.087) dahil edilmemiştir. Evrenin büyüklüğü dikkate alındığında örneklem büyüklüğünün en az 278 ($\alpha= 0,05$) olması gerekmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004; 49-50). Bu doğrultuda basit tesadüfi örneklem metodu ile belirlenen 500 öğrenciye 10 Nisan-15 Mayıs 2022 tarihleri arasında 45 sorudan oluşan anket formu araştırmacılar tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Geri dönüşü sağlanan toplam anket form sayısı 438'dir. Geri dönüş sağlanan anket formlarının görsel kontrolleri sırasında yırtılma, rastgele doldurma gibi nedenlerden dolayı 28 anket formu değerlendirmeye alınmamış ve çalışmanın analizleri 410 anket verisi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında verilerin toplanması için anket yöntemi kullanılmıştır. Anketin oluşturulmasında daha önce güvenilirlik testleri yapılmış ölçek ve literatür çalışmaları doğrultusunda elde edilen bilgiler kullanılmıştır. Öğrencilerin üniversite tercihlerini etkileyen faktörleri belirlemek için Ajzen (1991) tarafından geliştirilen planlı davranış teorisi kapsamında geliştirilen tutum, öznel norm, algılanan davranışsal kontrol ölçeği ve davranışsal niyet ölçekleri kullanılmıştır. Farklı çalışmalar kapsamında (Hu vd., 2010; Teng vd., 2013; Ünlüönen ve Işın, 2018) da kullanılan ölçek maddeleri gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin üniversite tercihleri kapsamında dönüştürülmüştür. Bu doğrultuda anket formu iki bölüm olarak hazırlanmıştır. Birinci bölüm katılımcıların cinsiyet, mezun olunan lise türü, aile ikamet yeri, sınıf düzeyi ile hangi programda okuduklarını belirlemeye yönelik soruları içermektedir. İkinci bölümde planlı davranış teorisi ile ilgili 29 önermeden oluşan bir ölçek yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Veriler analiz edilmeden önce kullanılan ölçeklerin yapı geçerliliği ve güvenilirlikleri incelenmiştir. Bu doğrultuda yapılan geçerlilik analizleri kapsamında Yakınsak, Iraksak ve Diskriminant geçerlilik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Yakınsak geçerlilik, ölçeğin yapıdaki diğer ifadeler ile ne derece ilişkili olduğunu test ederken iraksak geçerlilik ölçeğin diğer ölçeklere çok benzer olup olmadığını test etmektedir (Streiner vd., 2015: 312). Yakınsak geçerliliğinin sağlanabilmesi için yapı güvenilirliğinin (CR) açıklanan ortalama varyans (AVE) değerinden büyük olması gerekmektedir. Iraksak geçerliliğinin sağlanabilmesi AVE değerinin maksimum paylaşılan varyansın karesi (MSV) değerinden, MSV değerinin ise paylaşılan varyansın karesinin ortalaması (ASV) değerinden büyük olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017: 82). Tablo 1'de yakınsak ve iraksak analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 1. Yakınsak ve Iraksak Geçerlilik Analiz Sonuçları

Faktör	CR	AVE	MSV	ASV
Tutum	0,960	0,774	0,033	0,022
Öznel Norm	0,969	0,756	0,643	0,372
Algılanan Davranışsal Kontrol	0,953	0,745	0,457	0,287
Üniversite Tercih Niyeti	0,944	0,770	0,643	0,343

Tablo 1 incelendiğinde faktörlerin CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olduğu, AVE değerlerinin MSV değerlerinden büyük olduğu, MSV değerlerinin de ASV değerlerinden büyük olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada kullanılan faktörlerin yakınsak ve ıraksak geçerlilik kriterlerini sağladığı söylenebilir.

Diskriminant analiz sonuçlarını test etmek için ilgili faktöre ait AVE değerinin kare kökünün o faktörün diğer faktörlerle olan korelasyon değerinden ve aynı zamanda 0,5 değerinden büyük olması gerekmektedir (Fornel ve David, 1981).

Tablo 2. Diskriminant Analiz Sonuçları

Faktör	AVE	1	2	3	4
1. Tutum	0,774	0,880*			
2. Öznel Norm	0,756	0,130	0,869*		
3. Algılanan Davranışsal Kontrol	0,745	0,183	0,676	0,863*	
4. Üniversite Tercih Niyeti	0,770	0,125	0,802	0,608	0,878*

* Köşegendeki değerler (Bold ve İtalik) faktöre ait AVE değerinin karekökünü, diğer değerler ise faktörler arası korelasyonları göstermektedir.

Tablo 2'deki diskriminant analiz sonuçları incelendiğinde ölçme modelindeki tüm faktörlere ait AVE değerinin karekökünün modeldeki diğer faktörlerle olan korelasyon değerinden ve 0,5 değerinden büyük olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada kullanılan faktörlerin diskriminant geçerlilik kriterlerini sağladığı söylenebilir.

Ankette bulunan 29 ifadeden oluşan ölçeğin güvenilirliğini test etmek için Cronbach Alpha değeri hesaplanmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda Cronbach Alpha değeri 0,955 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha değerinin 0,60 ve üzerinde olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2002). Gerçekleştirilen analiz doğrultusunda öğrencilerin üniversite tercih etme niyetlerine yönelik kullanılan ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir ve kullanılabilir olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS 22.0 ve AMOS istatistik paket programları ile analiz edilmiştir. Parametrik testleri kullanmanın ön koşullarından biri olan verilerin normal dağılımını test etmek için her bir değişkene ait soruların ortalaması alınarak basıklık çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Tabachnick ve Fidell (2013) çalışmalarında verinin basıklık ve çarpıklık değeri -1,5 ile +1,5 arasında yer alıyorsa normal dağıldığı söylenebileceğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda her bir faktöre ait soruların ortalaması alınarak basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Tüm verilerin basıklık ve çarpıklık değeri -1,5 ile +1,5 arasında yer aldığı için çalışma kapsamında parametrik testler kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerini ve planlı davranış teorisi ile ilgili önermelere katılım düzeylerini belirlemek için betimleyici istatistikler kullanılmıştır. Demografik özelliklere göre öğrencilerin üniversite tercih etme niyetlerinin değişip değişmediğini belirlemek için parametrik testler olan T-testi ve ANOVA testleri yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya 410 meslek yüksekokulu öğrencisi katılmıştır. Tablo 3, 4, 5, 6 ve 7'de öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımları verilmiştir.

Katılımcıların okul türlerine göre dağılımları incelendiğinde; %62'sinin Samsun MYO'da ve %38'inin Havza MYO'da öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Cinsiyetlerine göre dağılımları

incelendiğinde ise; %49'unun (201) kadın ve %51'inin de (210) erkek olduğu görülmektedir (Tablo 3). Samsun MYO'da erkek öğrenci katılımı, kadın öğrenci katılımından daha fazladır.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyetlerine ve Okul Türlerine Göre Dağılımı

	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek		N	%
	N	%	N	%		
Havza MYO	83	20,2	73	17,8	156	38,0
Samsun MYO	118	28,8	136	32,2	254	62,0
Toplam	201	49,0	209	51,0	410	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı birinci sınıfta yarısı da ikinci sınıfta okumaktadır (Tablo 4). Araştırmaya katılanların %22,7'si Havza MYO'da birinci sınıfta ve %15,4'ü de ikinci sınıfta öğrenim görmektedir. Samsun MYO'da öğrenim görenlerin % 27,3'ü birinci sınıfta, %34,6'sı da ikinci sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

	1.Sınıf		2.Sınıf	
	N	%	N	%
Havza MYO	93	22,7	63	15,4
Samsun MYO	112	27,3	142	34,6
Toplam	205	50,0	205	50,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin ikamet ettiği yerleşim yeri türlerine göre dağılımları incelendiğinde (Tablo 5); il merkezinde ikamet edenlerin oranı %38,3 (157), ilçe merkezinde ikamet edenlerin oranı %26,8 (110) ve köylerde ikamet edenlerin oranı ise %19,5 (80)'dir. Samsun MYO'da okuyan öğrencilerin ailelerinin yaklaşık %40'ı şehir merkezinde ikamet ederken, Havza MYO'da öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin yaklaşık %40'ı köylerde ikamet etmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Yeri Türüne Göre Dağılımları

	İl Merkezi		İlçe Merkezi		Köy/Mahalle	
	N	%	N	%	N	%
Havza MYO	55	13,4	38	9,3	63	15,4
Samsun MYO	102	24,9	72	17,6	80	19,5
Toplam	157	38,3	110	26,8	143	34,9

Araştırmanın örneklemini oluşturan Samsun MYO'da toplam 11 program ve Havza MYO'da 6 program yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları program türlerine göre dağılımları incelendiğinde; en fazla katılım %12,6 (32) ile Samsun MYO'da yer alan Grafik Tasarımı Programından ve en az katılım %9(14) ile Havza MYO'da bulunan Turizm ve Otel İşletmeciliği programından olmuştur (Tablo 6). Program bazında öğrencilerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde; en dengeli dağılım (%50 kadın, %50 erkek) Samsun MYO'da yer alan Muhasebe ve Vergi Uygulamaları programında, en dengesiz dağılım ise (%13 kadın, %87 erkek) yine Samsun MYO'da bulunan Tarım Makineleri programında olmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerin Programlara Göre Dağılımları

Okul	Program Türü	Cinsiyet	n	%	N	%
Havza MYO	Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	Kadın	15	9,6	27	17,3
		Erkek	12	7,7		
	Emlak ve Emlak yönetimi	Kadın	22	14,1	30	19,2
		Erkek	8	5,1		
	Fizyoterapi	Kadın	18	11,5	30	19,2
		Erkek	12	7,7		
	İş sağlığı ve Güvenliği	Kadın	13	8,3	28	17,9
		Erkek	15	9,6		
	İşletme Yönetimi	Kadın	11	7,1	27	17,3
		Erkek	16	10,3		
Turizm ve Otel İşletmeciliği	Kadın	4	2,6	14	9,0	
	Erkek	10	6,4			
Samsun MYO	Bilgisayar Programcılığı	Kadın	9	3,5	24	9,4
		Erkek	15	5,9		
	Mimari Dekoratif Sanatlar	Kadın	15	5,9	24	9,4
		Erkek	9	3,5		
	Tarım Makineleri	Kadın	3	1,2	23	9,1
		Erkek	20	7,9		
	Seracılık	Kadın	9	3,5	23	9,1
		Erkek	14	5,5		
	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	Kadın	11	4,3	22	8,7
		Erkek	11	4,3		
	Çocuk Gelişimi	Kadın	13	5,1	21	8,3
		Erkek	8	3,1		
	Peyzaj ve Süs Bitkileri	Kadın	11	4,3	25	9,8
		Erkek	14	5,5		
	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	Kadın	16	6,3	25	9,8
		Erkek	9	3,5		
	Basım ve Yayın Teknolojileri	Kadın	14	5,5	22	8,7
		Erkek	8	3,1		
	Grafik Tasarımı	Kadın	14	5,5	32	12,6
		Erkek	18	7,1		
Turizm ve Otel İşletmeciliği	Kadın	7	43,7	16	4,4	
	Erkek	9	56,3			

Tablo 7’de yer alan öğrencilerin mezun oldukları lise türleri incelendiğinde; araştırmaya katılanların %46,1’inin(189) Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinden, %27,8’inin(114) Anadolu Lisesinden, %24,4’ünün(100) Anadolu İmam Hatip Lisesinden, %1’inin(4) Açık Liseden ve sadece %0,7’sinin(3) de Fen Lisesinden mezun olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle araştırmaya katılanların öğrencilerin büyük çoğunluğu Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinden mezun olmuştur. Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinden mezun olanların yaklaşık %43’ü Havza MYO’da, Anadolu Lisesinden mezun olanların ise yaklaşık %78’i de Samsun MYO’da okumaktadır. Havza MYO’dan araştırmaya katılan öğrenciler içerisinde Fen Lisesi mezunu bulunmamaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türlerine Göre Dağılımları

	Mesleki ve Teknik Anadolu L.		Anadolu Lisesi		Anadolu İmam Hatip L.		Fen Lisesi		Açıköğretim L.	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Havza MYO	82	20,0	24	5,9	47	11,5	0	0	3	0,7
Samsun MYO	107	26,1	90	22,0	53	12,9	3	0,7	1	0,2
Toplam	189	46,1	114	27,8	100	24,4	3	0,7	4	1,0

Üniversite öğrencilerinin öznel norm ifadelerine verdikleri cevapların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Tutum İfadeleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tutum İfadeleri	Ort.	s.s.
19 Mayıs Üniversitesi öğrencisi olmak ayrıcalıktır.	2,79	1,45
Üniversite öğrencisi olmak ayrıcalıktır.	3,04	1,45
Okuduğum üniversiteyi başkalarına tavsiye ediyorum.	3,00	1,29
Okuduğum bölümü başkalarına tavsiye ediyorum.	2,81	1,50
Herkes üniversite okumak zorunda değil.	2,84	1,52
Üniversite okumak yaşam standartlarını yükseltir.	3,01	1,49
Bu MYO’da okumaktan mutluyum.	2,94	1,50
Tutum İfadeleri Genel	2,92	1,46

Öğrencilerin tutum ifadelerine verdikleri cevapların ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde “Üniversite öğrencisi olmak ayrıcalıktır”, “Üniversite okumak yaşam standartlarını yükseltir”, “Okuduğum üniversiteyi başkalarına tavsiye ediyorum” ifadeleri en yüksek ortalamaya sahipken “19 Mayıs Üniversitesi öğrencisi olmak ayrıcalıktır”, “Okuduğum bölümü başkalarına tavsiye ediyorum”, “Herkes üniversite okumak zorunda değil” ifadelerinin düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Genel olarak verilen cevap ortalamalarından öğrencilerin üniversiteli olma konusunda pozitif güçlü bir tutumlarının olmasına rağmen bölüm ve MYO tercihleri konusunda tutum ortalamaları azalmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin öznel norm ifadelerine verdikleri cevapların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öznel Norm İfadeleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öznel Norm İfadeleri	Ort.	s.s.
Üniversite tercihi yaparken bir yakınımın bu üniversitede okumuş ya da okuyor olması tercihimde etkili oldu.	2,12	1,41
Üniversitenin ailemin yaşadığı yerde veya yaşadığı yere yakın olması tercihimde etkili oldu.	2,30	1,41
Yakın arkadaşlarımla aynı üniversitede olma fikri tercihimde etkili oldu	2,29	1,42
Ailem üniversite okumamı istiyor.	2,32	1,34
Arkadaş çevrem üniversite okuyor.	2,39	1,32
Okuduğum bölümü tercih etmemde ailem etkili oldu.	2,50	1,22
Benim için önemli olan birçok insan üniversite okumamı önemsiyor.	2,39	1,29
Düşüncelerine önem verdiğim insanların çoğu okuduğum programı onaylıyor.	2,48	1,42
Üniversitede okuduğum için sosyal baskı hissediyorum.	2,52	1,32
Yakın çevrem üniversite okuduğu için üniversite okuyorum.	2,54	1,35
Öznel Norm İfadeleri Genel	2,39	1,35

Tablo 9’da verilen öznel norm ifadeleri incelendiğinde genel olarak öğrencilerin verdikleri cevapların ortalamasının 2,39, standart sapmasının 1,35 olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip ifadeler incelendiğinde bu ifadelerin sırasıyla “Yakın çevrem üniversite okuduğu için üniversite okuyorum”, “Üniversitede okuduğum için sosyal baskı hissediyorum” ve “Okuduğum bölümü tercih etmemde ailem etkili oldu” ifadeleri olduğu görülmektedir. En düşük ortalamaya sahip ifadeler incelendiğinde ise, “Üniversite tercihi yaparken bir yakınımın

bu üniversitede okumuş ya da okuyor olması tercihimde etkili oldu”, “Yakın arkadaşlarımla aynı üniversitede olma fikri tercihimde etkili oldu” ve “Üniversitenin ailemin yaşadığı yerde veya yaşadığı yere yakın olması tercihimde etkili oldu” ifadeleri olduğu görülmektedir. Genel olarak sonuçlar değerlendirildiğinde üniversite tercihlerinden ailenin ve sosyal çevrenin etkili olduğu görülürken ailenin ve arkadaşlarının üniversitede ve yakınlarında olmasının üniversite tercihlerinde çok fazla etkili olmadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin algılanan davranışsal kontrol ifadelerine verdikleri cevapların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Algılanan Davranışsal Kontrol İfadeleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Algılanan Davranışsal Kontrol İfadeleri	Ort.	s.s.
Ekonomik nedenlerden dolayı üniversiteyi bitiremeyeceğimi düşünüyorum.	3,05	1,41
Derslerin zor olmasından dolayı üniversiteyi bitiremeyeceğimi düşünüyorum.	2,94	1,44
Eğer istersem fakülteye geçiş yapabilirim.	2,81	1,47
Üniversite okumak için yeterli zamanım var.	2,95	1,40
Üniversite okumak için maddi durumum yeterli.	3,06	1,49
Bu programı okumak kendi tercihim.	3,03	1,45
Ekonomik imkânlarım olursa fakülteye (4 yıl) geçiş yapmak istiyorum.	2,99	1,43
Algılanan Davranışsal Kontrol İfadeleri Genel	2,98	1,44

Öğrencilerin algılanan davranışsal kontrol ifadelerine verdikleri cevapların ortalamaları incelendiğinde “Üniversite okumak için maddi durumum yeterli”, “Ekonomik nedenlerden dolayı üniversiteyi bitiremeyeceğimi düşünüyorum” ve “Bu programı okumak kendi tercihim” ifadeleri en yüksek ortalamaya sahipken “Eğer istersem fakülteye geçiş yapabilirim”, “Derslerin zor olmasından dolayı üniversiteyi bitiremeyeceğimi düşünüyorum” ve “Üniversite okumak için yeterli zamanım var” ifadeleri en düşük ortalamaya sahiptir.

Üniversite öğrencilerinin üniversite tercih niyeti ifadelerine verdikleri cevapların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Üniversite Tercih Niyeti İfadeleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Üniversite Tercih Niyeti İfadeleri	Ort.	s.s.
Tekrar üniversite sınavına girmeyi planlıyorum.	2,62	1,36
Okuduğum programı bırakmayı düşünüyorum.	2,69	1,41
Zamanında (2 yıl) mezun olabileceğime inanıyorum.	2,69	1,45
Mezun olduktan sonra iş bulacağıma inanıyorum.	2,64	1,31
Tekrar üniversite tercihi yapacak olsam okuduğum üniversiteyi tercih etmem.	2,59	1,45
Üniversite Tercih Niyeti İfadeleri Genel	2,64	1,40

Öğrencilerin üniversite tercih niyetleri ile ilgili ifadelere verdikleri cevapların ortalamaları incelendiğinde öğrencilerin faktör içerisindeki beş ifadeye de birbirlerine yakın cevaplar verdiği görülmektedir.

Araştırma kapsamında, Anderson ve Gerbing (1988) tarafından önerilen iki aşamalı yapısal eşitlik modeli uygulaması benimsenmiş olup, öncelikli olarak ölçme modeli, sonrasında ise yapısal model test edilmiştir.

Araştırmadaki ölçme modelini test edebilmek için kullanılan yöntemlerden bir tanesi doğrulayıcı faktör analizidir. Doğrulayıcı faktör analizi, daha önce kullanılmış bir ölçeğin farklı bir çalışmada kullanılan faktör yapısına uygun olup olmadığını test etmek için kullanılmaktadır (Suhr, 2006: 2). Araştırma kapsamında doğrulayıcı faktör analizi uygulanırken en çok olabilirlik yöntemi kullanılmıştır. Ölçeklerde ifadelerin faktör yükleri ne kadar yüksek ise ilgili boyutu daha yüksek düzeyde ölçtükleri söylenebilir (Ünlüönen ve Işın, 2018: 675). Bu nedenle doğrulayıcı faktör analizini gerçekleştirirken Hair ve diğerleri (2005) tarafından önerilen en az 0,70'lik faktör yükü kriteri dikkate alınmıştır. Tablo 12'de SPSS AMOS paket programı kullanılarak gerçekleştirilen birinci düzey doğrulayıcı faktör analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 12. Ölçme Modeline İlişkin Regresyon Katsayıları

Ölçüm Modeli	Std. Ed. Reg Kat.	Reg. Katsayısı	S.E.	T değeri	P	
Öznel Norm	ÖN1	0,85	0,885	0,034	25,914	<0,001
	ÖN2	0,853	0,866	0,033	26,109	<0,001
	ÖN3	0,911	1			
	ÖN4	0,828	0,823	0,034	24,444	<0,001
	ÖN5	0,799	0,754	0,033	22,672	<0,001
	ÖN6	0,849	0,866	0,034	25,84	<0,001
	ÖN7	0,882	0,915	0,032	28,4	<0,001
	ÖN8	0,880	0,967	0,034	28,188	<0,001
	ÖN9	0,909	0,989	0,032	30,866	<0,001
	ÖN10	0,925	1,009	0,031	32,527	<0,001
Algılanan Davranışsal Kontrol	ADK1	0,800	0,852	0,04	21,334	<0,001
	ADK2	0,902	0,983	0,036	27,414	<0,001
	ADK3	0,877	0,977	0,038	25,717	<0,001
	ADK4	0,808	0,857	0,039	21,843	<0,001
	ADK5	0,888	1			
	ADK6	0,890	0,978	0,032	30,878	<0,001
	ADK7	0,870	0,941	0,037	25,302	<0,001
Tutum	TUT1	0,913	1			
	TUT2	0,906	0,988	0,033	30,37	<0,001
	TUT3	0,887	0,987	0,034	28,651	<0,001
	TUT4	0,888	0,977	0,034	28,685	<0,001
	TUT5	0,805	0,762	0,033	22,907	<0,001
	TUT6	0,875	0,930	0,034	27,649	<0,001
	TUT7	0,880	0,936	0,033	28,074	<0,001
Davranışa Yönelik Niyet	DYN1	0,865	0,882	0,033	26,653	<0,001
	DYN2	0,886	0,941	0,033	28,337	<0,001
	DYN3	0,916	1			
	DYN4	0,830	0,817	0,034	24,289	<0,001
	DYN5	0,889	0,968	0,034	28,548	<0,001

Uyum, bir modelin varyans kovaryans matrisini yeniden oluşturabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Bagozzi vd., 1991). Yapısal Eşitlik Modellemesi ile ilgili sonuçların test edilebilmesi için literatürde çeşitli uyum indeksleri bulunmaktadır. Tablo 13'te araştırma kapsamında yapısal eşitlik modeli sonuçlarını test etmek için kullanılan uyum indeksleri, limit değerleri ve çalışma kapsamında hesaplanan uyum değeri sonuçları verilmiştir.

Tablo 13. Ölçme Modeli Uyum İyiliği Değerleri

Uyum indeksi	Kabul Edilebilir Uyum	Hesaplanan Değer	Sonuç
Ki-Kare/sd	$2 \text{ sd} \leq \chi^2 \leq 3 \text{ sd}$	1,827	İyi Uyum
RMSEA	$0,05 \leq \text{RMSEA} \leq 0,08$	0,045	İyi Uyum
NFI	$0,90 \leq \text{NFI} \leq 0,95$	0,950	Kabul Edilebilir Uyum
CFI	$0,90 \leq \text{CFI} \leq 0,95$	0,976	İyi Uyum
SRMR	$0,05 \leq \text{SRMR} \leq 0,10$	0,066	Kabul Edilebilir Uyum
GFI	$0,90 \leq \text{GFI} \leq 0,95$	0,900	Kabul Edilebilir Uyum
AGFI	$0,85 \leq \text{AGFI} \leq 0,90$	0,883	Kabul Edilebilir Uyum

Tablo 13'de verilen uyum iyiliği değerleri incelendiğinde uyum indekslerinin en az "Kabul Edilebilir Uyum" seviyesinde olduğu, "Ki-Kare/sd", "RMSEA" ve "CFI" uyum indekslerinin "iyi uyum" gösterdiği görülmektedir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında toplanan verilerin araştırma modelini ve faktörleri desteklediği söylenebilir.

Çalışma kapsamında ölçme modelinin test edilmesinden sonra yapısal modelin testi aşamasına geçilmiştir. Yapısal eşitlik modeli (YEM) oluşturulan yapı içerisindeki nedensel ilişkileri test etmek/doğrulamak için kullanılan bir istatistiksel yaklaşımdır (Lee vd., 2007: 35). Çalışma kapsamında maksimum olabilirlik (maximum likelihood) yöntemi ile gerçekleştirilen yol analizinin uyum indeks değerleri ve hipotezlerin test sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Araştırma Hipotez Test Sonuçları

Hipotezler	Std.Ed. Reg.Kat.	P	t değeri	Sonuç
H ₁ = Öğrencilerin üniversitelere yönelik tutumlarının üniversite tercih etme niyetleri üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır.	0,01	0,774	0,287	Red
H ₂ = Öğrencilerin üniversitelere yönelik öznel normlarının üniversite tercih etme niyetleri üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır.	0,72	,000*	14,556	Kabul
H ₃ = Öğrencilerin üniversitelere yönelik algıladıkları davranışsal kontrollerinin üniversite tercih etme niyetleri üzerinde doğrudan ve pozitif bir etkisi bulunmaktadır.	0,12	0,01	2,569	Red

*p<0,001

Yapısal modelde araştırma modelinde belirtilen üç hipotez test edilmiştir. Oluşturulan yapısal modelde elde edilen test sonuçlarına göre modelin uyumlu olduğu ve model uyum indeks değerlerinin (Ki-Kare = 674,264, df= 369, Ki-Kare/sd= 1,827, RMSEA= 0,045, NFI= 0,950, CFI= 0,976, SRMR= 0,066, GFI= 0,900, AGFI= 0,883) istenilen sınırlarda olduğu görülmüştür. Yapısal eşitlik modeli kapsamında öğrencilerin üniversitelere yönelik öznel normlarının üniversite tercih etme

niyetleri arasındaki yol katsayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\beta=0,72$, $p<0,001$). Bu doğrultuda H_2 hipotezi kabul edilmiştir. Öğrencilerin üniversitelere yönelik tutumlarının ($\beta=0,01$, $p=0,287$) ve algıladıkları davranışsal kontrollerinin ($\beta=0,12$, $p=2,569$) üniversite tercih etme niyetleri arasındaki yol katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu nedenle H_1 ve H_3 hipotezleri reddedilmiştir.

Araştırma kapsamında iki bağımsız grup ortalamaları arasındaki farklılığı test etmek için bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla grup arasında farklılıkların olup olmadığını test etmek için One-way ANOVA testi kullanılmıştır. Tablo 15’de katılımcıların demografik verileri ile öğrencilerin üniversite tercih niyetleri arasında farklılık olup olmadığını değerlendirmek için uygulanan testlerin sonuçları verilmiştir.

Tablo 15. Demografik Değişkenlerin Planlı Davranış Teorisine Etkisi

Demografik Faktör	n	Ortalama	Std.Sapma	p değeri	Yorum
Cinsiyet – Niyet					
Kadın	201	3,02	0,735	0,597	Fark Anlamsız
Erkek	209	2,99	0,735		
Okuduğu Okul Türü- Niyet					
Samsun MYO	254	3,01	0,735	0,978	Fark Anlamsız
Havza MYO	156	3	0,736		
Okuduğu Sınıf – Niyet					
Birinci Sınıf	205	3,04	0,738	0,34	Fark Anlamsız
İkinci Sınıf	205	2,97	0,731		
Mezun Olunan Lise Türü – Niyet					
Meslek Lisesi	189	3,06	0,751	0,089	Fark Anlamsız
Anadolu Lisesi	114	3,07	0,679		
İmam Hatip Lisesi	100	2,83	0,753		
Fen Lisesi	3	2,8	0,346		
Açıköğretim Lisesi	4	3,1	0,739		
Program – Niyet					
Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	27	2,92	0,725	0,05*	Fark Anlamlı
Emlak ve Emlak yönetimi	30	2,91	0,804		
Fizyoterapi	30	3,3	0,64		
İş sağlığı ve Güvenliği	28	3,17	0,539		
İşletme Yönetimi	27	2,659	0,881		
Turizm ve Otel İşletmeciliği	27	3,04	0,7		
Bilgisayar Programcılığı	24	3	0,802		
Mimari Dekoratif Sanatlar	24	3,13	0,376		
Tarım Makineleri	23	2,76	0,678		
Seracılık	23	3,06	0,829		
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	22	2,92	0,688		
Çocuk Gelişimi	21	3,42	0,63		
Peyzaj ve Süs Bitkileri	25	2,92	0,799		
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	25	3,21	0,776		
Basım ve Yayın Teknolojileri	22	3,1	0,504		
Grafik Tasarımı	32	2,69	0,834		
Ailenin Yaşadığı Yer- Niyet					
İl Merkezi	157	3,01	0,735	0,735	Fark Anlamsız
İlçe Merkezi	110	3,05	0,718		
Köy	143	2,98	0,751		

* $p<0,05$

Öğrencilerin demografik verilerine göre üniversite tercih niyetlerinde farklılık olup olmadığını test etmek için uygulanan bağımsız örneklem t testi ve One-way ANOVA testi sonuçları

incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerinin, hangi liseden mezun olduklarının, kaçınıcı sınıfta okuduklarının ve ailelerinin yaşadıkları yerin üniversite tercih niyetlerini etkilemediği belirlenmiştir. Öğrencilerin üniversite tercih niyetlerinin ise okudukları bölüme göre farklılaştığı görülmektedir. Hangi bölümün/lerin diğer bölümden ayrıldığı belirlemek için One-way ANOVA testinin içinde bulunan Post Hoc Testi gerçekleştirilmiştir. Gruplar arası varyanslar($p=0,099$) eşit olduğu için Post Hoc Testi içerisindeki Tukey testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre Çocuk Gelişimi Programında okuyan öğrenci ortalamalarının İşletme ve Grafik Tasarımı Programı okuyan öğrenci ortalamalarından ayrıldığı görülmüştür.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma; meslek yüksekokulu öğrencilerinin planlı davranış teorisi kapsamında üniversite tercih etme niyetleri üzerinde etkili olan faktörleri incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin üniversite ve okudukları programa yönelik tutumlarını, niyetlerini, öznel normlarını ve algılanan davranışsal kontrollerini belirlemek için toplanan veriler üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analizlerin sonuçları aşağıda verilmiştir.

Araştırmaya 410 öğrenci katılmış ve öğrencilerin %49'u kadın, %51'i erkek öğrencidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları sınıf bakımından sayıları eşit (birinci sınıf= 205, ikinci sınıf=205) olmakla beraber öğrencilerin %62'si Samsun MYO'da, %38'i Havza MYO'da öğrenim görmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin mezun oldukları lise bakımından incelendiğinde ise ağırlıklı olarak meslek lisesi (%46) mezunu öğrencilerin MYO'ları tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin MYO'larda öğrenim gördükleri bölümler incelendiğinde en fazla öğrencinin Grafik Tasarım programında (%7,8), daha sonra sırasıyla Fizyoterapi (%7,3) ve Emlak ve Emlak Yönetimi (%7,3) programlarında olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin demografik özelliklerinin üniversite tercih niyetlerine etkileri incelendiğinde sadece öğrencilerin okudukları program bazında cevap ortalamalarının değiştiği diğer demografik özelliklerin üniversite tercih niyetlerini etkilemediği belirlenmiştir. Hangi programda öğrenim gören öğrencilerin cevap ortalamalarının diğer programlara göre farklılık gösterdiği analiz edildiğinde ise Çocuk Gelişimi Programında okuyan öğrenci ortalamalarının İşletme ve Grafik Tasarımı Programı okuyan öğrenci ortalamalarından ayrıldığı görülmüştür.

Planlı davranış teorisine göre davranış yönelik niyet; tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol faktörlerinden etkilenmektedir. Üniversite öğrencilerinden alınan veriler doğrultusunda gerçekleştirilen yol analiz sonuçları incelendiğinde öğrencilerin üniversitelere yönelik öznel normlarının üniversite tercih etme niyetleri üzerinde doğrudan bir etkisi olmasına rağmen üniversitelere yönelik tutumlarının($p=0,774$) ve algıladıkları davranışsal kontrollerinin($p=0,01$) üniversite tercih etme niyetleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkilerinin bulunmadığı görülmüştür. Çalışma bu sonucu itibarıyla literatürdeki bazı çalışmalardan (Cheon vd., 2012; De Leeuw vd., 2015; Tagoe ve Abakah, 2014) ayrılarak literatüre katkı sağlamaktadır. Cheon vd., (2012), çalışmalarında tutum, öznel norm ve davranışsal kontrol faktörlerinin hepsinin öğrencilerin mobil öğrenmeyi benimseme niyetlerini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. De Leeuw vd., (2015), lise öğrencilerinin çevre yanlısı davranış niyetlerini değerlendirdikleri çalışmalarının sonuçlarının planlı davranış teorisi modeli ile mükemmel bir uyum gösterdiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Tagoe ve Abakah (2014) tutum, öznel norm ve davranışsal kontrolün öğrencilerin m-öğrenmeyi benimseme niyetlerini etkilediğini belirtmişlerdir.

Çalışma kapsamında öğrencilerin üniversitelere yönelik öznel normlarının üniversite tercih etme niyetleri üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında kullanılan öznel norm faktörü altındaki ifadelerin ayrıntılı olarak incelenmesi öğrencilerin

üniversite tercih niyetlerini nelerin etkilediğini belirlemek için önemli ipuçları verebilir. Bu bağlamda öğrencilerin ifadelerine verdikleri cevap ortalamaları incelendiğinde ailelerinin, yakın çevrelerindeki kişilerin ve düşüncelerine önem verdikleri insanların üniversite tercih niyetlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda öğrencilerin üniversite tercihlerini yapmadan önce öğrencilerin fikirlerini etkileyen bu gruplar ile görüşmelerin yapılması üniversite tercih niyetleri üzerinde pozitif bir etki yapacaktır.

Evrenin sadece Samsun Meslek Yüksekokulu ve Havza Meslek Yüksekokulu olması, meslek yüksekokulu öğrencileri temsil yeteneğini düşürmektedir. Çalışma kapsamındaki ekonomik sebepler ve zaman kısıtı nedeni ile Ondokuz Mayıs Üniversitesindeki diğer MYO'larda anket uygulaması yapılamamıştır. Bu alanda çalışma yapacak araştırmacılar evreni genişletilerek çalışmanın temsil yeteneğini artırabilirler. Bununla beraber sonraki yapılacak çalışmalarda üniversite öğrencilerinin tamamı evren olarak ele alınıp, planlı davranış teorisi bağlamında üniversite ve program tercihleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behaviour. *Organisational Behaviour and Human Decision Processes*, 50 (2): 179-211.
- Ajzen, I. (2002). Perceived Behavioral Control, Self-Efficacy, Locus of Control and the Theory of Planned Behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(4): 665-683.
- Ajzen, I. (2015). Consumer Attitudes and Behavior: The Theory of Planned Behavior Applied to Food Consumption Decisions. *Rivista di Economia Agraria*, 70(2): 121-138.
- Akar, C. (2012). Üniversite Seçimini Etkileyen Faktörler: İktisadi ve İdari Bilimler Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(1):97-120.
- Akıncı, S. ve Kıymalıoğlu, A. (2018). Planlı Davranış Teorisi, Editörler: Yağcı, M.İ. ve Çabuk, S. Pazarlama Teorileri içinde (385-418). İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Akman, Y. (1992). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Meslek, Evlilik ve Geleceğe Yönelik Beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1): 125-149.
- Al-Swidi, A., Huque, S. M. R., Hafeez, M. H. and Shariff, M. N. M. (2014). The Role of Subjective Norms in Theory of Planned Behavior in the Context of Organic Food Consumption. *British Food Journal*, 116(10): 1561-1580.
- Anderson, J. C. and Gerbing, D. W. (1988). Structural Equation Modeling in Practice: A Review and Recommended Two-Step Approach. *Psychological Bulletin*, 103(3): 411-423.
- Ateş, M. ve Kılınc, Y. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Coğrafya Bölümlerini Tercih Etmelerinde Lise Coğrafya Öğretmenlerinin Etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28: 47-63.
- Bagozzi, R. P., Yi, Y. and Phillips, L. (1991). Assessing Construct Validity in Organizational Research. *Administrative Science Quarterly*, 36: 421-436.
- Chang, M. K. (1998). Predicting Unethical Behavior: A Comparison of The Theory of Reasoned Action and The Theory of Planned Behavior. *Journal of Business Ethics*, 17(16): 1825-1834.
- Cheng, S. Lam, T. and C.H.C. (2006). Negative Word of Mouth Communication Intention: An Application of the Theory of Planned Behavior. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 30: 95-116.

- Cheon, J., Lee, S., Crooks, S. M. and Song, J. (2012). An Investigation of Mobile Learning Readiness in Higher Education Based on The Theory of Planned Behavior. *Computers & Education*, 59(3): 1054-1064.
- Çelik, N. ve Üzmez, U. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: Çağrı Merkezi Hizmetleri Örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 2(1): 94-105.
- De Leeuw, A., Valois, P., Ajzen, I. and Schmidt, P. (2015). Using the theory of planned behavior to identify key beliefs underlying pro-environmental behavior in high-school students: Implications for educational interventions. *Journal of Environmental Psychology*, 42: 128-138.
- Dinç, E. (2008). Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi. Meslek Yüksekokulu-Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16: 90-106.
- Fornell, C. and David F. L. (1981), Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*, 18 (1): 39-50.
- Gavcar, E., Bulut, Z. A. ve Karabulut, A.N. (2005). Öğrencilerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesini Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Muğla Üniversitesi Örneği). *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7): 21-39.
- Hu, H.H, Parsa, H.G. and Self, J. (2010). The Dynamics of Green Restaurant Patronage. *Cornell Hospitality Quarterly*, 51(3): 344-362.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar*, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kavak, B. (2013). *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları: Tasarım ve Analiz*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kepir, D. ve Owen Korkut, F. (2011). Üniversite Adaylarında Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarının Mesleki Olgunluk ve Umut Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *XI. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi*, 3-5 Ekim 2011, İzmir, Türkiye.
- Korkmaz, S. ve Sertoğlu, A.E. (2013). Genç Tüketicilerin Sürdürülebilir Gıda Tüketimi Davranışının Güven ve Değerlere Dayanan Planlı Davranış Teorisi Kapsamında Tartışılması. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(1): 127-152.
- Lee, G. K., Chan, F. and Berven, N. L. (2007). Factors Affecting Depression Among People with Chronic Musculoskeletal Pain: A Structural Equation Model. *Rehabilitation Psychology*, 52(1): 33-43.
- Maddux, J. E., Brawley, L. and Boykin, A. (1995). Self-Efficacy and Healthy Behavior. In *Self-Efficacy, Adaptation, and Adjustment* (pp. 173-202). Springer, Boston, MA.
- Özer, G. ve Yılmaz, E. (2010). Planlı Davranış Teorisi ile Muhasebecilerin Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Bir Uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 2: 33-55
- Özgüler, D., Koca, T. ve Özgüler, A.T., (2013). Meslek Yüksekokulunda Eğitim Öğretim Süresinin İrdelenmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, Aralık 2013 UMYOS Özel Sayı, 40-43.
- Pekkaya, M. ve Çolak, N. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP ile Belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 6(2): 797-818.
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2): 393-423.

- Sarpkaya, R. (2010). Üniversiteye Girişte Bireysel Eğitim Sistemini Etkileyen Etmenler: Adanan Menderes Üniversitesi Örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 20(1): 449-488.
- Sheeran, P. (2011). Intention-Behavior Relations: A Conceptual and Empirical Review. *European Review of Social Psychology*, 12(1): 1-36.
- Shimp, T. A. and Kavas, A. (1984). The Theory of Reasoned Action Applied to Coupon Usage. *Journal of Consumer Research*, 11(3): 795-809.
- Streiner, D. L., Norman, G. R. and Cairney, J. (2015). *Health Measurement Scales: A Practical Guide to Their Development and Use*. Oxford University Press, USA.
- Suhr, D. D. (2006). *Exploratory or Confirmatory Factor Analysis?* In: Cary: SAS Institute.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. and Ullman, J. B. (2007). *Using Multivariate Statistics*. (Vol. 5, pp. 481-498), Boston, MA: Pearson.
- Tagoe, M. A. and Abakah, E. (2014). Determining Distance Education Students' Readiness for Mobile Learning at University of Ghana Using the Theory of Planned Behavior. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, 10(1): 91-106.
- Tarkiainen, A. and Sundqvist, S. (2005). Subjective Norms, Attitudes and Intentions of Finnish Consumers in Buying Organic Food. *British Food Journal*, 107(10/11): 808-822.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tekbalkan, M. (2019). Turizm İşletme Yöneticilerinin Meslek Yüksekokullarında Uygulanan 3+1 Eğitim Modelinden Beklentilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. UMYOS'19 Sinop Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Cilt:2, 578-585.
- Teng, Y. M., Wu, K.S. and Liu, H.H. (2013). Patronage Intention of a Green Hotel Integrating Altruism and the Theory of Planned Behavior to Predict. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 2: 1-17.
- Turan, A.H. (2011). İnternet Alışverişi Tüketici Davranışını Belirleyen Etmenler: Planlı Davranış Teorisi ile Ampirik Bir Test. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 12(1): 128-143.
- Ünlüöner, K. ve Işın, A. (2018). Türkiye'ye Gelen Yabancı Turistlerin Yerel Yiyecekleri Tüketme Niyeti Üzerine Planlı Davranış Teorisi Kapsamında Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(4): 662-689.
- Vallerand, R. J., Deshaies, P., Cuerrier, J. P., Pelletier, L. G. and Mongeau, C. (1992). Ajzen and Fishbein's Theory of Reasoned Action as Applied to Moral Behavior: A Confirmatory Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(1): 98-109.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46: 74-85.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, M. K., Miraç, E. R. E. N. ve Zengin, M. A. (2017). Endüstriyel Pazarlarda Marka Kişiliği ve Marka Sadakati Arasındaki İlişkinin Çoklu Uyum Analizi ile İncelenmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 181-196.
- Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi, (2022). <https://istatistik.yok.gov.tr/> (E.T: 10.01.2022).